

Gilder og Samling

Da Peder Kiildsen var en anseende og fremtrædende mand, kom han tidlig ind i tolvmandskollegiet, der bestod af sognets hæderligste og bedste mænd. Mændene satte en ære i at komme ind i dette kollegium, hvori de for det meste blev stående indtil deres dødsdag. På den tid blev de vistnok endnu ved en lille tale af præsten i kirken indsatte i deres stilling og under edsaflæggelse lovede de at opfylde deres pligter med troskab og samvittighedsfuldhed. Således gik det tidligere overalt og endnu på denne tid til på andre steder. Tidligere var de 12 mand tillige præstens medhjælpere som en slags menighedsråd, der havde tilsyn med sædeligheden og andre gudelige øjemed, nu var det meste sunket ned til et rent kommunalt sogneråd.

a Tolvmændsgilder

Hvert år holdes et gilde hos en af tolvmandene, det gik på tur og var altid anset for at være et af de fineste gilder. Den nye tolvmand måtte altid begynde det første år med at gilde, var ingen ny mand kommen ind, så gik gildet det følgende år til den mand, ved hvem, det var standset, og hvem det så for det følgende år blev drukket til. Således gik det den gang og senere. År 1763 blev han udnævnt til tolvmand. S. å. D. 19. okt. gjorde han sit tolvmandsgilde og d. 20. nov. på 25. søndag efter trin, gik han første gang i kirken omkring med "e Klingpung" tavlen. År 1781 d. 22. marts blev Peder Kiildsen indsat af amtmand Hr. Niels de Hoffmann og herredsfoged Tilemann til at være de fattiges forstander, og blev kassen forbedret, idet hver boelsm. blev sat for 3 sk, nogle af kådnerne for 1 sk og nogle inderster for ½ sk. år 1780 d. 24. feb. gjorde sognepræsten Lauritz Nyelandt et tolvmandsgilde "og det var et godt". Omtrent år 1803 kom præsten Nyelandt efter tur altså til at gøre tolvmandsgilde. At dette gilde var foruden tolvmandene og deres koner også en del naboer foruden flere af de fornemme familier i Nordborg indbudne, deriblandt også herredsfoged Fürsen med frue. Fru Fürsen, der var født Bauer, var meget skarp og kunde ordentlig exe den myndige herredsfoged, der i et muntert lag let kunne drikke sig en tår over tørsten. Hun undså sig ikke ved at sige højt til ham ved bordet: "Du darfst nicht mehr trinken Fürsen!" Som til alle bøndergilder blev ved bordet konerne bænkedede ved den ene side og mændene til den anden side i den store sal eller "Pisel", og derfor kunne fru Fürsen ikke ret holde øje med manden, hvorfor han til sidst fik sig en rus. Efter bordet spillede musikken op til dans, thi præsten Nylandt var en elsker af begge dele. Fürsen kom og ville opføre dansen med "nådigfruen", men da det ikke ret ville gå, tog hun og satte ham hen til siden og bød ham at blive siddende der indtil videre, medens hun selv gik hen og tog Cand. Jørgen Knudsen, der var med, op til dansen. Han måtte således opføre som fordanser den første dans med den stolte frue. Herredsfogeden måtte senere op i præsten studerestue for at sove rusen ud et par timers tid. I øvrigt gik alt muntert men ordentligt og anstændigt til. Peder Kiildsen kunne nok ved en sådanne lejlighed være sig sin post værdig, thi han havde allerede år 1760 fået sig en jernbeslået kørevogn, hvad der vel ikke endnu var mange, der på den tid endnu kunne være? med.

Majgilde

År 1757 d. 28. april drak vi majøl. År 1759 d. 8. april drak vi Elsmarker majøl hos Johan Jessen. År 1802 d. 4. maj var der majgilde i Elsmark. Det er et årligt gilde der gik på omgang blandt bymændene. Det er en levning af det gamle majgilde, som en gang var alm. over hele norden, men nu så at sige har helt tabt sig. Peder Kiildsen holdt gerne ved en sådanne lejlighed en lille tale til de forsamlede gæster. Da det en gang stod hos ham, og præsten Nylandt og degnen Johan Johansen med familie var med gik det således til ved denne fest". Man fik først kaffe eller te og lidt længere hen på eftermiddagen nød man kogt skinke med

brød. Ved bordet gik majglasset omkring til alle gæster. Det var smykket med alle mulige slags blomster. Indholdet var godt gammelt øl, og enhver måtte drikke deraf. Det var et meget stort glas og bag ved det, på en ophøjet fod var anbragt et lille spejl, hvori en hver kunne spejle sig, medens han drak af glasset. Før end det gik omkring til gæsterne, holdt Peder Kiildsen som vært en meget god tale, hvori han udviklede festens betydning for de forsamlede gæster og viste, hvorledes guds almægt og godhed åbenbarede sig i den hele natur, nu vi havde fået foråret frem, navnlig kom dette til skue i løvets pragt og blomsternes dejlighed. Gæsterne var selv smykkede med blomster, og huset pyntet med grønt. I Ketting stod endnu ved år 1770 et gammelt højt træ nede i byen i boelsm. Lauritz Pedersens gård, det kaldtes majtræet. Her plejede en af de første dage i maj måned byens ungdom at danse og more sig, når det friske løv var udsprunget og smykkede træet. På Avernakø har man endnu i de 2 byer. Avernakke og Munke "Majstangen" en meget høj stang rejst midt i byen, der hver pinselørdag bliver lagt ned af byens karle og tjæret, medens drengene indsamler grønt, der bindes til en stor krans. Om aftenen bliver stangen atter rejst og forsynet med en ny krans, der hænger hele året. Flaget hejses op og neden under forsamler sig byens mandlige befolkning og lader hvilen falde over sig efter arbejdet, medens 2 kander godt gammelt øl går omkring til en forfriskning. Aftenen før den første maj går alle karle og drenge i byen Munke (tidligere var det også en skik i de 2 andre byer) omkring og synger den gamle majvise foran ethvert hus. De bevæertes med øl og æbleskiver og får hvert sted nogle æg, som de bagefter nyder i en af byens gårde. I Elsmark er majgildet gået af brug, det er vist senere blevet afløst af "Fittes Gilde" (St. Vitus), der holdes om sommeren. En levning af majsikken er dog vist den skik at ride efter ringen, som om sommeren har været alm. i enhver landsby på Als.

c. Errel eller arvsøl

År 1753 d. 19. nov. drak de arvsøl på Mayen efter sal. Ellen May" Navnet Errel og arvsøl bruges endnu i Nordborg, men betyder der omtrent det samme som begravelsesgilde, der i ældre tid kunne holde på et par dage. Her kan det ikke være begravelsesgilde, thi krokonen Ellen May i Majkro var bleven begravet år 1752 d. 31. dec. altså omtrent for et år siden, og den gang er der naturligvis bleven holdt begravelsesgilde efter hende. Herved må snarere tænkes på, hvad endnu er skik på øen Drejø, et slags "igangsgilde", hvormed den nye mand, søn eller svigersøn optoges i byens laug. For at dette kun skee, må han gøre et gilde med brød og brændevin for de andre bymænd med deres koner og familie, gør han ikke dette, ville han blive udelukket af laugene, stå alene og blive helt ugleset og ingen vil og må give ham en håndsrækning. Han er med andre ord lyst i band. Erresøl eller arvsøl kan det kaldes, fordi det ikke kunne undgås at mindes den afdøde og mindes den med ære, der tidligere havde siddet i højsædet og været husets vært, hvis plads den nye ejer kom til at indtage både i huset og byens anliggender. Den afdøde mindedes med ære, derfor "æresøl" Errel, og den nye mand blev arvtager, derfor kan det også forklares ved arvsøl. Således var det i grunden også i oldtiden, da man årssagen efter faderens død hædrede hans minde og lovede at udføre det eller uden stor dåd.

d. Folsøl

år 1771 d. 9. maj drak vi folsøl. En fole er jo en plag eller fole. Jeg ved ikke, hvad det har været for et gilde, men de måske har skiftet til at holde hingst til bedækning eller ladet føllene kastre og syne.

e. Hovgilde

År 1754 d. 1. okt. byttede de møddingen på Hartspring og derefter var de til gilde hos Peder Christensen i Stolbro forrige år stod det i Stevning. Det er et slags hovgilde, som er gået ind, da Hartspring blev solgt og hoveriet hørte op.

f. Husrejsningsgilde

År 1778 havde de et Husrejsningsgilde. Det gjorde man også stor stads af i gamle dage. Mange steder forærede gæsterne malede glasruder, som blev satte in i de nye vinduer. Derfor omtales i tiden fra år 1621-1670 hyppig på Nordborg Vinduesøl. Det er altså et tegn på, at vedkommende mand, hos hvem et sådanne gilde stod, har bygget.

Til bryllupper i og udenfor sognet var Peder Kiildsen tit skaffer således år 1785 d. 8. maj til Jørgen Bjergsmands bryllup i Svenstrup, der blev g. m. smedens enke samme sted. Hertil egnede han sig godt, da han var godt skåren for tungen og i Besiddelse af en naturlig veltalenhed. Ligeledes plejede han ofte at tale og synge lig ud. Han holdt da gerne små passende taler ved en sådan lejlighed.